

تاریخ عثمانی و خاورمیانه، محمدمیر شیخ نوری، انتشارات دانشگاه مذاهب اسلامی، تهران ۱۳۹۰، ۴۰۰ صفحه.

امپراتوری عثمانی یکی از مقتدرترین دولت‌ها در طول تاریخ و وسیع‌ترین سرزمین اسلامی در دوره‌های متأخر تاریخ اسلام است. تسلط این امپراتوری بر قسمت‌هایی از اروپا و آسیا از مهم‌ترین رویدادهای تاریخی است. قبایل ترک از سده ۴ق / ۱۰م به ایران و عراق مهاجرت کردند و در سده ۵ق / ۱۱م، در شرق دستگاه خلافت عباسی، سلطان نشین نیرومند و وسیعی را تشکیل دادند و حکومت آل بویه را در بغداد برچیدند. طوایفی از ترکان هم به غرب روی آوردند و در نهایت با مهاجرت انبوه ترکان به آسیای صغیر، سلطه امپراتوری روم از آناتولی برچیده و دولت سلجوقی در روم و آسیای صغیر تأسیس شد.

در سده ۸ق / ۱۴م امپراتوری عثمانی امارت کوچکی بود که علیه مسیحیان جهاد می‌کرد ولی به تدریج، با وسعت بخشیدن به قلمرو خود و تسخیر بخش‌هایی از خاور میانه^۱ همچون آناتولی و شبه جزیره بالکان و شام و تعدادی از سرزمین‌های عربی، به بزرگ‌ترین امپراتوری اسلامی تبدیل شد.

کتاب تاریخ عثمانی و خاورمیانه، تألیف دکتر محمدمیر شیخ نوری حاوی اطلاعات ارزشمندی در این زمینه است. مؤلف، در مقدمه‌ای جامع، روند تشکیل و قدرت گرفتن این امپراتوری را بیان کرده و سپس به بخش‌های اصلی کتاب پرداخته است.

بخش اول با عنوان «اوضاع سیاسی آسیای صغیر در سده پنجم هجری»، مشتمل بر شش

۱. خاورمیانه منطقه‌ای است در غرب آسیا و شمال آفریقا که کشورهایی چون ایران، ترکیه، عراق، اردن، لبنان، سوریه (شام)، مصر، سودان و... را شامل می‌شود.

فصل است: شرحی پیرامون تاریخ ترکان؛ ترکان عثمانی؛ آسیای صغیر - آناتولی - ترکیه؛ واژه خاورمیانه؛ قدرت یافتن ترکان در آناتولی؛ و پیدایش امیرنشین‌های مستقل ترکمن در آناتولی. «امپراتوری عثمانی» عنوان بخش دوم است، که هشت فصل دارد: نحوه اسکان عثمانی‌ها در آسیای صغیر؛ تأسیس دوباره امپراتوری عثمانی (۸۵۵-۸۱۶ق)؛ سقوط قسطنطنیه؛ دوران جدال و شکوه عثمانی‌ها (۸۵۷-۹۷۴ق)؛ زوال امپراتوری عثمانی؛ سده نوزدهم میلادی و اوضاع امپراتوری عثمانی؛ ترکان جوان؛ زوال تدریجی، جنگ جهانی اول و سیاست عثمانی است. در بخش سوم با عنوان کلی «پیدایش دولت‌های عربی»، مؤلف در شش فصل درباره شش کشور عربی (سوریه، لبنان، اردن، عراق، عربستان سعودی و کویت) و چگونگی گسترش تسلط ترکان بر بعضی کشورهای عربی و در نهایت پایان تسلط ترکان بر این سرزمین‌ها و نفوذ اروپاییان در آنجا بحث می‌کند.

«ترکیه در جنگ جهانی دوم» عنوان بخش چهارم کتاب است که مشتمل بر سه فصل است: جهان عرب در جنگ جهانی دوم؛ مسئله فلسطین؛ و خاورمیانه پس از جنگ جهانی دوم تاکنون.

در پایان، نتیجه‌گیری و منابع کتاب آمده است. در انتهای کتاب نیز بخش ضمیمه قرار گرفته که شامل مراکز مطالعاتی (معرفی مؤسسه مطالعات ترکی، انجمن تاریخی ترکیه، انجمن مطالعات ترکی و مؤسسه پژوهشی امریکایی در ترکیه)، جدول سلسله عثمانی، و تعدادی نقشه جغرافیایی است که برای پژوهندگان این عرصه مفید است.

فهمیه سیفی

دیوان شیخ سید عبدالقادر بلخی، به تصحیح و مقدمه و تعلیقات نورگل کینا، انتشارات هفت‌وادی، تهران ۱۳۹۷، ۳۵۲ صفحه.

شیخ سید عبدالقادر بلخی، فرزند شیخ سید سلیمان بلخی که در سال ۱۲۵۵ق/۱۸۳۹م، در قریه‌ای در خانقاه، از توابع شهر قندوز به دنیا آمد. او و خانواده‌اش در سال ۱۲۶۹ق/۱۸۵۳م از بلخ مهاجرت کردند و از راه ایران به استانبول و سپس به قونیه رفتند. او در قونیه